

COVID-19 PANDEMİSİNDE EKONOMİK DURUM VE SOSYAL İZOLASYONUN BİREYLERE ETKİSİ: BURSA İLİ ÖRNEĞİ*

İpek Beyza ALTIPARMAK** İ Aynur AS***

ÖZET

Yaşanan döneme ve çağa göre farklılaşan diğer bir deyişle benzer ve farklı yönleri bulunan salgınların sağlık üzerindeki etkileri belirli bir zaman sonra ortadan kalkmaktadır. Yıkıcı ve dönüştürücü etkileri bulunan ve geniş kitleleri etkisi altına alan salgınların sağlık üzerindeki etkilerinin ortadan kalkmasına rağmen toplumsal ve psikolojik etkilerinin salgın sonrasında da devam ettiği bilinmektedir. Buradan hareketle yapılan çalışmada ekonomik, psikolojik ve sosyal alanda değişen etkilerin bireylere yansımaları incelenmiştir. Çalışma Bursa ilinde ikamet eden 48 aile ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma deseni ile tasarlanan çalışmada verilerin toplanmasında derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda pandemi sürecinde ekonomik yoksunluk yaşayan bireylerin ekonomik (temel gereksinimlere ulaşma, barınma, iş kaybı) ve psikolojik (korkular, ilaç kullanımı, manevi destek ihtiyacı, psikolojik hastalıkların artışı) yönden olumsuz olarak etkilendiği ortaya koyulmuştur. Ayrıca çalışma kapsamında pandemi süreci bittikten sonra gerek sosyal hizmet destekleri gerekse istihdam sağlanması bakımından dezavantajlı grupların desteklenmesi gerektiğine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: pandemi, aile, aile içi ilişkiler, sosyal izolasyon, ekonomik durum

The Economic Status and The Effects of Social Isolation on Individuals During The Covid-19 Pandemic: The Case of Bursa

ABSTRACT

The effects of epidemics on health differ according to the period and age, in other words, have similar and different aspects, which disappear after a certain period. It has known that epidemics, which have devastating and transformative effects in terms of health and affect large masses, continue to have social and psychological effects after the epidemic, despite the disappearance of their effects on health. From this point of view, in this study, the reflection of economic, psychological, and social changing effects on individuals has been examined. The study was carried out with 48 families residing in Bursa. The research was designed with qualitative research and an in-depth interview technique was used to collect data. As a result, it has been revealed that individuals who experience economic deprivation during the pandemic process are negatively affected in terms of economic (acquiring basic needs, shelter, job loss) and psychological aspects (fears, drug use, need for moral support, increase in psychological diseases). In addition, suggestions were made about providing social service support and supporting the employment of disadvantaged groups after the pandemic is over.

Key Words: pandemic, family, family relations, social isolation, economical situation

* Bu makalede, ikinci yazarın 2022 yılında Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde tamamladığı Covid 19 Pandemisinin Aile İçi İlişkilere Yansımaları Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bursa İli Örneği adlı yüksek lisans tezinin ilgili verilerinden faydalanılmıştır.

** Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Bursa / TÜRKİYE, ipek.altiparmak@btu.edu.tr

*** Bilim Uzmanı, Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Bursa / TÜRKİYE, aynur.as@windowslive.com

Araştırma Makalesi / Research Article

Atf / Cite as: Altıparmak, İ. B. & As, A. (2023). Covid-19 pandemisinde ekonomik durum ve sosyal izolasyonun bireylere etkisi: Bursa ili örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(45), 487-504. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1255114>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 22 Şubat / February 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 4 Nisan / April 2023

Giriş

Dünya tarihinde yıkıcı etkileri yüksek ve etki alanı büyük pek çok pandemik hastalık yaşanmıştır. Örneğin, Kara Veba, İspanyol Gribi, AIDS vb. gibi hastalıklar ortaya çıktıkları dönemlerde yüksek oranda hayat kayıplarına neden olmuştur. Yaşanan pandemik hastalıklar çevre şartları değişikliği, yetersiz beslenme, ekonomik koşulların kötüleşmesi ve iklim koşullarının farklılaşması gibi pek çok olumsuz sonuç ortaya çıkarmıştır. Özellikle son dönemlerde teknolojik gelişmelerin tüm alanlarda kendini hissettirmesiyle birlikte insan hareketliliği artmış ve salgın hastalıkların bulaş riski eski dönemlere oranla yükselmiştir. Bu noktada Covid 19 pandemisi hastalığın yayılımının ne kadar hızlı olduğunu gözler önüne sermiştir. Hastalık hızlı bir biçimde Çin'den başlayıp tüm dünya ülkelerine yayılmış ve ülkelerin mevcut yapıları olumsuz yönde etkilemiştir (Alaeddinoğlu & Rol, 2020: 235; Tekin, 2021: 331).

Salgın hastalıklar çok eski dönemlerden bu yana farklı zaman dilimlerinde kendini göstermiştir. Etki alanları ve yayılım düzeyleri farklılık gösterse de sonuç olarak salgınlar insanlık tarihinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Nüfus, teknoloji, iklim, kültürel alışkanlıklar, ekonomi, eğitim düzeyi gibi pek çok durum salgının seyrini etkilemektedir. Ayrıca salgın süresi boyunca ülkelerin uyguladıkları politikalar da salgının devam ettiği süreç üzerinde önemli ölçüde belirleyici olmaktadır (Kara, 2020: 270). Alınan tedbirler ve yapılan çalışmalar ile salgın sürecinin bireyler için daha az risk içeren bir şekilde yönetilmesi mümkün görünmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Covid 19 pandemisi süresince çeşitli uyarı ve bilgilendirmelerde bulunmuş ve bu durum ülke politikalarını da etkilemiştir. Temelde alınan ilk önlem bireyleri hastalığın bulaş riskinden korumak ve can kayıplarının önüne geçmek noktasında olmuştur.

Covid 19 pandemisi ile birlikte küresel ölçekte iş ve işleyiş sistemleri değişime uğramıştır. Yaşanan değişim süreci ülkelerdeki mevcut uygulamaları da etkilemiştir ve pek çok kurum yeniden yapılanmak zorunda kalmıştır. Toplumsal sistemi oluşturan tüm kurumsal yapılar birbirine bağlıdır. Nitekim pandemi döneminde sağlık sektörü etkilenmiş ve sağlık ile ilgili girişimler ve hatta aşı çalışmaları için ekonomik desteğe ihtiyaç duyulmuştur. Aynı şekilde dünya çapında süregelen taşımacılık ve nakliye işlemleri durduğunda gıda akışında problemler yaşanmış ve ekonomik olarak çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalınmıştır (Bayraktar, 2020: 3417). İnsan hareketliliğinin kısıtlanması turizmi etkilemiştir. Eğitime kısa süreli ara verilmesi ve sonrasında eğitim kademelerinde ayırım yapılmaksızın uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitime geçilmesi eğitim sisteminde farklı değişikliklere neden olmuştur. Bu durum bireylerin eğitime devamlılığı sağlayabilmesi adına çeşitli materyal ihtiyacını doğurmuştur (Altıparmak & Demircan, 2021: 106-107). Diğer bir deyişle salgınla mücadele çok kapsamlı, tüm kurumları etkileyen ve topyekün mücadele gerektiren bir noktada karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada ülkeler farklı önlem yolları geliştirmişlerdir. Gerek izolasyon süreçleri gerekse uygulanan yaptırımlar farklılaşmaktadır.

Pandeminin etkilerini hem makro hem de mikro ölçekte değerlendirmek mümkündür. Bireyler mikro anlamda pandemi sürecinden uzun bir süre olumsuz etkilenmişlerdir. Hastalığın hava yolu ile kolay ve hızla yayılması toplu yaşam alanlarında maske kullanımını zorunlu hâle getirmiştir. Bununla birlikte toplum içerisinde sosyal mesafe kurallarına dikkat etmek, kişisel hijyen kurallarına uymak da zorunlu hâle gelmiştir. Toplumdan topluma alınan tedbirler değişiklik gösterse de maske kullanımı, sosyal mesafe ve hijyen kurallarında hassasiyet gösterilmesi ülkelerin hemen hemen hepsinde alınan temel tedbirler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra iş hayatında yaşanan değişiklikler, evden çalışma sistemine geçilmesi, yarı zamanlı çalışmalar ve zorunlu kapanmalar aile üyelerinin evde geçirdikleri zamanın artmasına sebep olmuştur. Bu durumun aile içerisinde her ailenin kendi dinamiğine göre olumlu veya

olumsuz yansımaları olmuştur. Söz konusu süreçte en belirleyici dinamiklerden birini ailenin sahip olduğu sosyoekonomik koşullar oluşturmaktadır.

1. Pandeminin Bireylere Etkisi

Covid 19 salgınının ortaya çıkışı 31 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan kentinde zatürre olduğu düşünülen ilk vakaların Dünya Sağlık Örgütü'ne bildirilmesiyle başlamıştır. 7 Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü, bu hastalığın koronavirüs kaynaklı olduğunu açıklayarak "2019-nCov" adı vermiş ve 30 Ocak 2020'de "küresel halk sağlığı acil durumu" ilan etmiştir. 11 Şubat 2020'de ise "2019nCoV" ismi yerine Covid 19 ismi kullanılacağı açıklanmıştır. Küresel halk sağlığı acil durumu ilanından sonra ülkeler sınır geçişlerinde önlem amaçlı farklı uygulamaların gerçekleştirileceğini bildirmişler ve çeşitli işlemler başlatmışlardır. İlerleyen dönemlerde ise ülkeler salgının seyrine göre ülke girişlerini belirli periyotlarda tamamen kapatmışlardır (URL-1).

Hastalığın hızla yayılması ile birlikte vaka sayılarının artması ve yüksek oranda ölümlerin meydana gelmesi ülkeleri de olumsuz olarak etkilemiştir. Türkiye'de görülen ilk Covid 19 vakasının 11 Mart 2020 tarihinde ilan edilmesi ile birlikte hastalığın bulaşmasını ve yayılmasını önlemek adına ülke çapında çeşitli önlemler alınmıştır. Vaka sayılarının günden güne artması ve hastalığın kesin tedavi yönteminin bilinmemesiyle birlikte eğitim, ekonomi, çalışma, sağlık alanlarında yeni düzenlemeler geliştirilmesi zorunlu hâle gelmiştir. Hastalığın yayılmasını önlemek için önemli olan sosyal mesafe kurallarına uymak, maske kullanım zorunluluğu ve temizlik kurallarının önemi kitle iletişim araçları ile aktarılmıştır. Buradan hareketle gerekli açıklamaları yapmak ve kitleleri bilgilendirmek için Türkiye'de 10 Ocak 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak Koronavirüs Bilim Kurulu kurulmuştur (Türk Tabipler Birliği, 2020: 18-19).

Ülkemizde ilk vakanın görülmesi ile birlikte alınan tedbirlerinde kapsamı genişletilmiştir. Covid 19 virüsünün görüldüğü vakalara ve can kayıplarına bakıldığında hastaların belirli bir yaş üstünde olması nedeniyle, kronik (kalp, tansiyon, diyabet, astım vb.) hastalığı bulunan bireylerin yüksek risk altında olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda alınan tedbirlerden birisi de 65 yaş üzeri ve kronik rahatsızlığı olan bireylere İçişleri Bakanlığı tarafından 21 Mart 2020 tarihinde yayınlanan genelgeyle birlikte sokağa çıkma yasağı getirilmesi olmuştur (URL-2). Alınan tedbirler sosyal hareketliliği en düşük boyuta indirerek hastalığın bulaş riskini azaltmaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle kurallara uymayanlara yönelik cezai yaptırımlar da geliştirilmiştir.

Hastalığın yayılmasına yönelik önlemler hızlı ve etkin bir biçimde alınmaya çalışılmıştır. Bu durum birey için yeni ve hızlı adapte olmasını gerektirecek bir sürecin de başlangıcını oluşturmaktadır. Hayat kayıplarının yüksek oranda yaşandığı pandemi süreci bireyler için ayrıca bir belirsizlik ve korku sürecini de başlatmıştır. Yaşanan kısıtlamalar, değişen sosyal yaşam ve ilişki sistemleri pandeminin sağlık boyutunun yanı sıra ayrıca toplumsal ve psikolojik ilişkiler boyutunu da ön plana çıkarmıştır. Riskli grupta bulunan bireylerle yüz yüze iletişimin kesilmesi ve yaşanan zorunlu izolasyon süreçleri bireyleri yalnızlaştırmış ve duygusal açıdan daha kırılğan bir hâle getirmiştir. Bu süreçlerde birey için en güvenli alanın ev olduğu vurgusu kitle iletişim araçları üzerinden aktarılmıştır (Kestel, 2020: 22-23).

Pandemi süreciyle birlikte evde geçirilen zorunlu zamanın artmasının olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Geçirilen zamanın verimli ve etkin kullanımı aile bireyleri arasındaki ilişkiyi güçlendirmiş ve sorumlulukların paylaşımı konusunda olumlu etkiler doğurmuştur. Ancak bu durum her aile için geçerli değildir. Özellikle dezavantajlı grupları daha

fazla etkileyen sosyopatolojik durumlar pandemi sürecinde de ortaya çıkmıştır. Ekonomik olarak kısıtlı bir yaşam sürdüren, kaynaklara erişim noktasında sıkıntı yaşayan bireyler için süreç daha da zorlu hâle gelmiştir. Ev içi yaşam koşulları iyi ve hijyenik olmayan aile bireyleri arasında çeşitli çatışma ortamları, huzursuzluk ve gerginliklerin çıkması sosyal hayatı olumsuz etkileyen durumlar oluşmasına neden olmuştur. Özellikle pandemi ile birlikte yaşanan iş kayıpları ve temel gereksinimlere ulaşım imkânının zorlaşması gibi durumlar bireylerin asgari düzeyde yaşamlarını devam ettirmesini engellemiştir. Yaşanan bu ekonomik kısıtlanmalar bireyleri hem sosyal hem de psikolojik düzeyde etkilemiştir.

Sağlıklı bireylerin toplumsal yaşam içinde etkileşim içinde bulunması ve sağlıklı iletişim kurması oldukça önemlidir. Sosyalleşme imkânlarının kısıtlanması, evden çalışma sistemine geçilmesi, eğlence aktivitelerinin sosyal medya platformlarına taşınması vb. gibi durumlar hastalığın yayılımının önemli ölçüde azalmasına sebep olsa da bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkiler oluşturmuştur. Söz konusu süreçte ev içi iş yükü artmış ve bu artış toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında özellikle kadınlar üzerinde daha fazla baskı oluşmasına neden olmuştur (Altıparmak & As, 2022: 82). Bunun yanı sıra bireyin izole bir hayat içinde bulunması çeşitli korku ve duygu durum bozuklukları yaşanmasının yanı sıra aynı zamanda eskiden var olan hastalıkların tetiklenmesine neden olmuştur.

Uygulanan sokağa çıkma yasakları ve izolasyon tedbirleri hastalığın yayılımı konusunda sağlık odaklı tedbirler olmasının yanı sıra bireyin toplumsal yaşamı üzerinde etkisi bulunan uygulamalardır. Zorunlu yaşanan bu süreçlerin ilerleyen dönemlerde toplumsal ve psikolojik etkilerinin olacağı ortadadır. Bu yönüyle pandeminin etkilerinin sağlık alanının yanı sıra sosyal ve psikolojik olarak da incelenmesi sonraki süreçlerin planlanması ve sosyal politikaların geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Covid 19 pandemisi sürecinde bireylerin sahip olduğu sosyoekonomik durum ve yaşanan sosyal izolasyon sürecinin bireylere olan etkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmada ilk olarak görüşmecilerin sosyodemografik özellikleri değerlendirilmiştir. Daha sonra pandemi sürecinde bireylerin sahip olduğu ekonomik durumun etkileri ve sosyal izolasyonun bireyler üzerindeki etkileri sosyolojik bir perspektiften ele alınmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Covid 19 pandemi sürecinin sosyal izolasyon uygulamalarını içermesi ve yaşanan kısıtlamalar ile ortaya çıkan süreç içinde bireyin sahip olduğu ekonomik durumun etkilerinin incelendiği çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar örneklem kitle ile araştırmacı arasında kurulan güven ilişkisi ile çok daha çeşitli ayrıntıları ortaya koyabilir nitelikte çalışmaların yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca örneklem kitlenin niteliği de nitel desenin kullanılmasında etkilidir. Buradan hareketle yapılan çalışmada kaynakları ve sunulan görüşmeci referansları daha kontrol edilebilir noktada karşımıza çıkmaktadır (Neuman, 2014: 227-228). Derinlemesine mülakat tekniği ile elde edilen veriler, çalışma kapsamında MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Tüm dünyayı olumsuz yönde etkisi altına alan Covid 19 pandemisi ülkemizi de pek çok yönden etkilemiştir. Söz konusu etki alanları farklılaşmakla birlikte çeşitli yönlerden de araştırılabilir durumda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sürece ilişkin yapılan sosyolojik ve psikolojik araştırmalar salgın bittikten sonraki süreç için oldukça önemlidir. Salgın bittikten sonraki sürecin planlanması da en az salgın sürecinin nasıl yönetileceğine dair uygulamaların planlanması kadar önemlidir. Yakınlarını ya da işini kaybeden bunun yanı sıra mevcut alıştığı pek çok sosyal ilişki sistemi değişen bireylerin sosyal ve psikolojik uyum süreci ve bu sürecin zorluklarına yönelik yapılacak çalışmalar önemli bir gereklilik alanı oluşturmaktadır.

Pandemi süreci ile bireyler aniden ve beklenmedik bir biçimde yeni koşullar altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Sahip olunan alışkanlıklar ve toplumsal kuralların hızlı değişimi toplumun her kesimini etkilemiştir. Farklı durum ve koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlamak zorunda kalan bireyler için bu durumun farklı yansımaları mevcuttur. Pandemi döneminde yaşanan ve önemli bir sorun olarak değerlendirilen alanlardan biri ekonomik durumdur. Pandemi süreci ile birlikte yaşanan ekonomik zorluklar büyük oranda iş kayıplarına neden olmuştur. Süreç içinde iş yerlerinin kapanması ve küresel piyasa sisteminin kesintiye uğraması makro süreçte dünyayı mikro alanda ise bireyleri etkilemiştir. Bunun yanı sıra bireyin sosyal ilişkilerinin kesintiye uğraması ve temasın azalması bireyleri yalnızlaştırmış ve var olan ilişkiler sisteminin yeniden düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Oluşan bu yeni ve farklı durumların bireye nasıl yansıdığı ve etkilerinin incelenmesi oldukça önemlidir. Bu yansımaların araştırılması toplumsal sorunlarla mücadele etmede oldukça önemli çıkarımlar yapılmasını sağlamaktadır. Yapılan çalışmada salgın sürecinde sahip olunan ekonomik durum ve yaşanan sosyal izolasyon sürecinin bireylere olan etkisi incelenmek istenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Pandemi toplumun her kesimini önemli ölçüde etkilemiştir ancak bu etki alanının negatif yönü dezavantajlı gruplarda kendini daha fazla hissettirmiştir. Kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar vb. gibi gruplar için pandemi süreci yaşanan koşulları daha da ağırlaştırmıştır. Pandeminin etkilerini daha fazla hisseden gruplardan biri de sosyoekonomik düzeyi düşük gruplardır. Kaynakların azaldığı ve temel ihtiyaçlara ulaşımın sınırlı olarak sağlandığı süreçlerde ekonomik yoksunluk yaşayan gruplar gerek hastalıktan korunma noktasında gerekse gündelik ihtiyaç ve temel gereksinimlere ulaşma noktasında eksiklikler yaşamışlardır. Buradan hareketle yapılan çalışmanın örneklemini Bursa ilinde ikamet eden ve gerek kamu kurum ve kuruluşlarından gerekse özel kurum ve STK'lerden sosyal yardım alan bireyler oluşturmaktadır.

Yapılan çalışma Bursa ilinde yaşayan aileleri kapsamaktadır. Çalışmada amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örneklem yöntemi araştırmacı ve görüşülenler arasındaki güven hususunu pekiştiren yöntemlerden biridir. Mülakat yapılan katılımcılardan ikamet durumuna bakıldığında Osmangazi ilçesinde 23 kişi, Nilüfer ilçesinde ikamet eden 4 kişi ve Yıldırım ilçesinde ikamet eden 21 kişi çalışmaya katılmıştır. Söz konusu dağılımda Nilüfer ilçesi genellikle yüksek sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin ikamet ettiği bir ilçe olması bakımından bu ilçeden çalışmaya katılanların sayısı da diğer ilçelere göre daha azdır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırma deseni ile oluşturulmuş söz konusu araştırmada derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniği araştırmacıya çalışma problemine ilişkin daha derin bilgi ve konuya ilişkin çeşitli durumları derinlemesine sondajlama imkânı sunmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılan görüşmeler Ocak 2022- Nisan 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 30-40 dk. aralığında sürmüştür. Yapılan görüşmeler ses kaydına alınmış ve araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Analiz sürecinde MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı kullanılmıştır. Öncelikle yapılan analizlerde ön değerlendirmeler yapılarak benzeşen ve ayrışan noktalarda kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler daha sonra alt kodlara ayrılmış kendi içinde tekrar sınıflandırılmıştır.

Yapılan çalışmada katılımcıların gizliliği ve gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Çalışma pandeminin devam ettiği bir süreçte yapılmış bu nedenle görüşmeler genellikle açık alanlarda gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 62 aileye ulaşılmış ancak katılımcıların görüşmeyi

kabul etmemesi, dil sorunu yaşanması, katılımcıların karantinada olması gibi nedenlerden dolayı 14 katılımcı ile mülakat gerçekleştirilememiştir. Yapılan çalışma kapsamında 48 aile ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir ve veriler tekrar etmeye başladığında çalışmanın veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Katılımcılar gizlilik ilkesi gereği görüşmecii kadın açılımlı G.K.1, G.K.2, G.K.3, ... G.K.44, görüşmecii erkek açılımlı olarak ise G.E.1, G.E.2, ... G.E.4 şeklinde isimlendirilmiştir.

3. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Pandemi süreci hayatın doğal akışını pek çok yönden değiştirmiştir. Bireysel olarak yaşanan değişimlerin yansıdığı alanları etkileyen en önemli belirleyicilerden biri de sahip olunan sosyodemografik durumdur. Bu bağlamda yapılan çalışmada ilk olarak görüşülenlerin sosyodemografik özellikleri deşifre edilmiştir. Sosyodemografik özellikler ile örneklem kitlenin detaylı bir analizi ortaya koyulmuştur. Daha sonra pandemi sürecinde değişime uğrayan bir alan olan ekonomik durumun bireyler üzerindeki etkisi ve pandemi sürecinde sosyal izolasyonun bireyler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

3.1. Görüşülenlerin Sosyodemografik Özellikleri

Covid 19 pandemisi tüm dünyayı hızlı bir şekilde etkisi altına almıştır. Bu süreçte sağlık alanında ve sosyal alanda yaşanan değişimler kitleleri farklı şekillerde değiştirip dönüştürmüştür. Buradan hareketle yapılan çalışmada cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve meslek gibi değişkenler incelenmiştir. Yapılan çalışmada katılımcıların 44'ü (%91,7) kadın, 4'ü (%8,3) erkektir. Katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum üzerinde mülakatların yapıldığı saat, erkeklerin genellikle işte olması ve kadınların daha fazla konuşmayı kabul etmesi etkili olmuştur.

Yaş aralıkları değerlendirildiğinde 18-24 yaş arasında 3 kişi (%6,25), 25-34 yaş arasında 17 kişi (%35,42), 35-44 yaş arasında 12 kişi (%25), 45-54 yaş arasında 9 kişi (%18,75) ve 55 üzerinde ise 7 kişi (%14,58) bulunmaktadır. Genel bir değerlendirmede ağırlıklı yaş oranının 25 ile 34 yaş arasında olduğu saptanmıştır. Medeni durum incelendiğinde ise 29 kişinin (%60,42) evli, 8 (%16,67) kişinin boşanmış, 7 kişinin (%14,58) nikâhsız birliktelik yaşayan ve 4 kişinin (%8,33) bekâr olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında 4 kişinin (%8,33) okuryazar olmadığı, 4 kişinin (%8,33) okuryazar, 22 kişinin (%45,83) ilkökul, 10 kişinin (%20,83) ortaokul ve 8 kişinin (%16,67) lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Mülakat yapılan katılımcıların ağırlıklı olarak eğitim durumu ilkökuldür.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek
G.K.1	Kadın	34	Nikâhsız birliktelik	Okur-Yazar	Ev Hanımı
G.K.2	Kadın	28	Evli	İlkökul	Ev Hanımı
G.K.3	Kadın	62	Evli	İlkökul	Ev Hanımı
G.K.4	Kadın	51	Evli	İlkökul	Ev Hanımı
G.K.5	Kadın	62	Boşanmış	Ortaokul	Ev Hanımı
G.K.6	Kadın	25	Evli	Okur-Yazar	Ev Hanımı
G.K.7	Kadın	18	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı
G.K.8	Kadın	28	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı
G.K.9	Kadın	24	Nikâhsız birliktelik	Ortaokul	Ev Hanımı
G.K.10	Kadın	56	Evli	Okur-Yazar Olmayan	Ev Hanımı
G.K.11	Kadın	42	Boşanmış	İlkökul	Ev Hanımı
G.K.12	Kadın	58	Bekâr	İlkökul	Ev Hanımı

G.K.13	Kadın	33	Evli	Okur-Yazar Olmayan	Ev Hanımı
G.K.14	Kadın	30	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.15	Kadın	36	Nikâhsız birliktelik	Lise	Ev Hanımı
G.K.16	Kadın	58	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.17	Kadın	56	Boşanmış	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.18	Kadın	52	Bekâr	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.19	Kadın	36	Evli	Okur- Yazar	Ev Hanımı
G.K.21	Kadın	26	Evli	Okur-Yazar	Gündelik İşler
G.K.22	Kadın	66	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.23	Kadın	38	Evli	Lise	Ev Hanımı
G.K.24	Kadın	49	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.25	Kadın	40	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.26	Kadın	28	Evli	Lise	Ev Hanımı
G.K.27	Kadın	38	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.28	Kadın	25	Boşanmış	Ortaokul	Ev Hanımı
G.K.29	Kadın	32	Nikâhsız birliktelik	Lise	Ev Hanımı
G.K.30	Kadın	34	Boşanmış	Ortaokul	Gündelik İşler
G.K.31	Kadın	51	Bekâr	Lise	Ev Hanımı
G.K.32	Kadın	34	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.33	Kadın	44	Evli	Okur-Yazar Olmayan	Ev Hanımı
G.K.34	Kadın	34	Boşanmış	Lise	Özel Güvenlik
G.K.35	Kadın	47	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.36	Kadın	36	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.37	Kadın	38	Nikâhsız birliktelik	Lise	Serbest Meslek
G.K.38	Kadın	40	Evli	İlkokul	Gündelik İşler
G.K.39	Kadın	53	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.40	Kadın	42	Bekâr	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.41	Kadın	32	Boşanmış	Okur-Yazar Olmayan	Ev Hanımı
G.K.42	Kadın	35	Evli	İlkokul	Ev Hanımı
G.K.43	Kadın	23	Nikâhsız birliktelik	Lise	Ev Hanımı
G.K.44	Kadın	45	Boşanmış	Ortaokul	Ev Hanımı
G.E.1	Erkek	49	Evli	İlkokul	Serbest Meslek
G.E.2	Erkek	28	Evli	Ortaokul	Fabrika İşçisi
G.E.3	Erkek	32	Evli	Ortaokul	İnşaat İşçisi
G.E.4	Erkek	26	Evli	İlkokul	Tekstil İşçisi

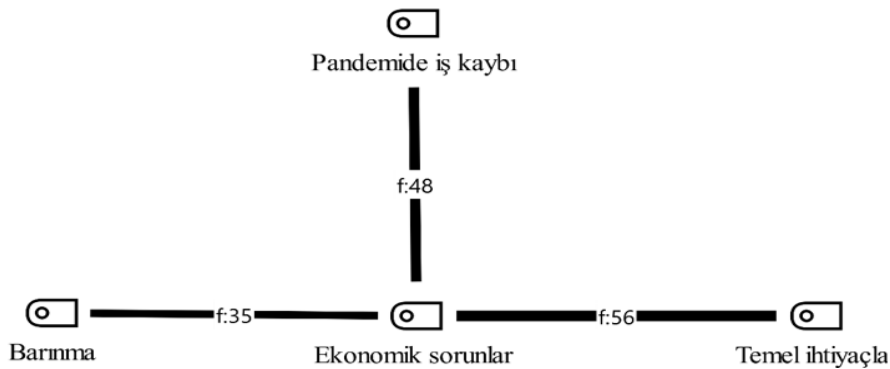
Pandemiden etkilenen gruplar arasında önemli ayırıcılardan biri de sahip olunan meslektir. Gelir durumunu önemli ölçüde şekillendiren bir değişken olarak bireylerin sahip olduğu meslek oldukça önemlidir. Meslek grupları incelendiğinde 30 kişinin (%62,5) ev hanımı, 12 kişinin (%25) gündelik işlerde çalıştığı, 4 kişinin (%8,33) işçi (fabrika işçisi 1 kişi, tekstil işçisi 1 kişi, özel güvenlik 1 kişi, inşaat işçisi 1 kişi), 2 kişinin ise (%4,17) serbest meslek sahibi olduğu bilgisi edinilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının (%62,5) ev hanımı olduğu görülmektedir. Ev hanımı olan kadınlar zamanlarını genellikle evde geçirdikleri için bu durum ulaşılan örneklem kitlenin ağırlıklı olarak kadınlardan oluşmasının bir diğer nedeni olarak açıklanabilmektedir.

Sosyal yapının önemli bir parçası olan dezavantajlı bireylere yönelik incelemeler yapılması oldukça önemlidir. Engelli bireyler, çeşitli sebeplerle ailesini kaybetmiş çocuklar, kısa süreli ya da uzun süreli iş bulamamış, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi konularda erişim sıkıntısı yaşayan bireyler öncelikli inceleme alanlarını oluşturmaktadır (Birinci & Bulut, 2020: 63). Yapılan çalışmada sosyoekonomik düzeyi düşük bireyler araştırma kapsamında ele alınmıştır. Bu noktada araştırmaya katılan görüşmecilerin tamamı sosyal yardım almaktadır. Söz konusu görüşmecilerden 33 kişi (%68,75) hem kamu kurumlarından hem de çeşitli sivil toplum kuruluşu ve yardım derneklerinden yardım aldığını belirtmiştir. 15 kişi ise (%31,25) kamu kurumları haricinde sadece sivil toplum kuruluşu ve yardım derneklerinden yardım almaktadır.

3.2. Pandemi Sürecinde Ekonomik Durumun Bireyler Üzerindeki Etkisi

Pandemi toplumsal yaşamda pek çok değişikliğe neden olmuştur. Bu değişiklikler ekonomik, psikolojik ve sosyal yaşam başta olmak üzere eğitim, turizm, sağlık gibi pek çok alanı etkilemiştir. Tüm dünyada süreç içinde hastalıktan korunmanın çok çeşitli yöntemleri üzerinde durulmuştur. Bu yöntemler içinde en önemli ve etkili uygulama olarak sosyal izolasyon karşımıza çıkmaktadır. Sosyal izolasyon ile bireyler bulaş riskini en aza indirmeye çalışmışlardır ancak bu süreçlerin ekonomik sistem üzerinde olumsuz etkileri ortaya çıkmıştır. Devletler tarafından da desteklenen kısıtlama uygulamanın makro ölçekte dünya ekonomisinde mikro ölçekte ise bireysel ekonomik sistem üzerinde etkileri söz konusu olmuştur.

Pandemi sürecinde küresel ölçekte ekonomik akış sekteye uğramıştır. Mal ve hizmetlerin kısıtlı olması ve hareketliliğin azalması ekonomik olarak küçülmeyi beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu yeni duruma ekonomik olarak adapte olmak kolay olmamaktadır. Ekonomik anlamda yaşanan kısıtlanmalar ve küresel ekonomi sisteminin duracak noktaya gelmesi ekonomik kriz durumunu ortaya çıkarmaya başlamıştır. Yaşanan ekonomik sıkıntılar beraberinde iş yerlerinin kapanmasını ve bireylerin işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra barınma sorunları ve bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu da ortaya çıkan diğer sorun alanlarıdır.

Şekil 1: Ekonomik Durumun Bireyler Üzerindeki Etkileri

Yapılan çalışmada bireylerin ekonomik sorunlar alt kodu ile ilişkili olarak sıklıkla temel ihtiyaçlara (f:56), iş kaybına (f:48) ve barınma (f:35) sorunlarına vurgu yaptığı görülmüştür. Diğer bir deyişle temel ihtiyaçlar 56 ifade sıklığı, iş kaybı 48 ifade sıklığı ve barınma ise 35 ifade sıklığı ile ortaya koyulmuştur. Katılımcılar için en önemli alanın temel ihtiyaçlarının karşılanamaması olduğu görülmüştür. Temel ihtiyaçların karşılanamaması durumu ise bireysel ilişkilerde gerginlik ve çatışmaları beraberinde getirmiştir.

G.K.43: Kötü etkilendim ama eğer ekonomik olarak durumum iyi olsaydı böyle etkilenecektim. Beni pandemiden çok eve erzak alamamak, kızıma süt, mama

alamamak çok etkiledi. Tabi gezmeye gidememek, evde kalmak etkiledi. Çok sıkıldım. Destek almak istedim ama alamadım.

G.K.10: Aslında pandemide beni gezememek değil yokluk etkiledi. Para sıkıntısı etkiledi.

G.K.19: Evden niye çıkayım ki? Bir şey olacak, başıma bir şey gelecek demeye başladım. Hiçbir yere gitme isteği kalmadı bende. Market, bakkal dâhil çıkmak istemedim ben. Tedirgin oldum.

Ekonomik olarak bireylerin yaşamlarını devam ettirebilecek güçte olmaları oldukça önemlidir. Sosyal yaşamda temel ihtiyaçların karşılanması sağlıklı bir toplumsal yaşam için gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim katılımcıların bir kısmı pandemi ile ilişkili sağlık sorunlarından çok pandeminin bir getirisi olan ekonomik koşullardan dolayı zorluk yaşadığını belirtmiştir. G.K.18 yaşadığı süreci şöyle ifade etmiştir: “*Çok mahvetti beni ama ben daha çok ekonomik olarak zorlanmamdan kaynaklı kötü oldum. Eşimin yokluğu ile gelen geçim sıkıntısı. O olunca yine yuvarlanıp gidiyordum. Evin bütün sorumluluğu bana geçince ben bocaladım. Beni bu yıprattı. Destek ihtiyacım da çok oldu.*”

Temel ihtiyaçların karşılanması noktasında ise birey için en önemli belirleyicilerden birisi gelir getirecek bir işe sahip olmasıdır. Pandemiye yaşanan iş kayıpları yaşam koşullarını daha fazla zorlaştırmıştır. Ekonomik olarak yaşamını zorlu koşullarda devam ettiren bireylerin yaşadığı stres ve duygusal zorluklar farklı sorun alanlarını da beraberinde getirmiştir.

G.K.5: Oğlum işini kaybetti. Patronu ona “gelme” dedi. Evde bazen oğlumla döğüştüğümüz oluyodu. Yani o çocukta bunalıma girdi ben de bunalıma girdim. Arada ister istemez oluyordu kavga... Benim oğlum çok iyi biliyon mu? Ben iş kaybetmesine veriyodum acık bunu. Çocuğun psikolojisi bozuldu.

G.K.43: Eşim oldu. Kuaförler de kapalı olduğu için böyle eve çağırın oluyordu saç kestirmeye ona gidiyordu eşim. Pandemi de yasakta olsa gitti. Çok sıkıntıya girdik ve çok kavga ettik. Kızım olduğu için ben hep süt istedim, bez istedim. İşte yemeklik istedim ama yoktu. Eşimde işe gitmiyordu ki nerden olsun? Ama çok huzursuzluk oldu aramızda. Bir ara bırakıp gitmeyi bile düşündüm.

G.K.44: Maddi durum olarak desteklenseydim belki böyle de hissetmezdim. Maddi durum çok zorladı beni. Para olmaması, çalışmamak. Zaman zaman nefes kesintisi yaşadım. Hiç nefes alamadım, böyle bunları düşünürken. Ben bir anneyim. Çalışmam lazım çocuğum için, ama çalışmıyorum. Benim sıkıntım çok oldu. Çocuğuma yetemeyeceğim diye. Yoksa çalışabilseydim böyle kötü olmazdım.

Pandemi sürecinde yaşanan iş kayıplarının sadece ekonomik alanda değil kişisel ilişkiler üzerinde de etkisi olmuştur. Ekonomik anlamda yaşanan sıkıntılar aile içinde yaşanan ilişki sistemlerinde de gerginliklere yol açmıştır. Hatta G.K.14 ekonomik anlamda yaşadığı sıkıntılar yüzünden bebeğini kaybettiğini şöyle belirtmiştir: “*Eşimden dolayı çok etkilendim. Para sıkıntısından çok etkilendim. O beni çok etkiledi çünkü ben bebeğimi düşürdüm. Kendimi hiç iyi hissetmediğim zamanlar oldu. Akrabalardan destek olanlar oldu... Sinir krizlerim çok oldu ama çok şükür şimdi eşim iş bulunca biraz rahatladım.*”

Hastalığın yayılım süreci ve sonrasında yaşanan ekonomik daralmanın nedenlerinden biri de üretimin neredeyse duracak noktaya gelmesidir. Bu durum dünya çapında işsizlik oranlarını hızlı bir biçimde arttırmıştır (Cavlak, 2020: 163-164). İş hayatındaki her sektör pandemi koşullarından farklı seviyelerde etkilenmiştir. İnsan odaklı ve etkileşim gerektiren işler olumsuz etkilenirken temizlik ürünlerine ve bu ürünlerin üretimine yönelik sektörler ise

olumlu olarak üretim arttırma noktasında çalışmışlardır. Bu durum kriz sonrasında desteklenmesi gereken ve en çok iş kaybının yaşandığı ekonomik alanları da ortaya koymaktadır (Balcı & Çetin, 2020: 43). Buradan hareketle iş kayıplarının daha çok insan odaklı hizmet sektörleri başta olmak üzere gerçekleştiği söylenebilmektedir. Yaşanan süreçte iş kayıpları bireyleri güvencesi olmayan ve gündelik işlerde çalışmaya yönelten bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin G.K.33 ve G.K.36 kendisinin ya da yakınlarının gündelik işlerde çalışmak zorunda kaldığını şöyle ifade etmişlerdir:

G.K.36: Pandemi de bir dönem çalıştım. İlk zamanlarda hafta sonları yine çağırdılar ama sonra her şey yasaklanınca ben işimi kaybettim... Pandemiye yasaklanınca piknikler, sosyal aktiviteler beni çıkarttılar. Yasak kalkınca da geri çağırmadılar. Şimdi kim çağırırsa öyle işe gidiyorum. O zaman çok destek aradım. Herkese söyledim. Erzak ihtiyacım vardı. Hep destek oldu komşular. Aile içerisinde psikolojim tamamen bozuldu. Çocuklarıma karşı ezik hissetmeye başladım kendimi.

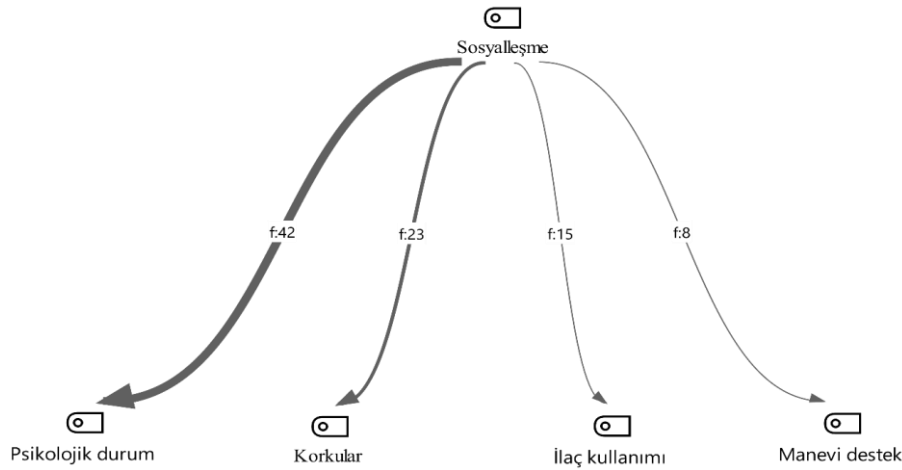
G.K.33: Oldu. Benim eşim de eltimin eşi de iş bulamadı. Çocuklar okuyordu onlar öyle günlük işler için mecbur okul bıraktılar. Bu sene çalışmıyor hiç iş yok çünkü.

Yaşanan ekonomik sıkıntılar bireylerde süreç geçtikten sonra bile etkisini devam ettirebilecek nitelikte sorunlar yaratmıştır. G.K.39 pandemi sürecinde eşinin hastalığa yakalandıktan sonra hayatının köklü bir biçimde değiştiğini ağlayarak şu şekilde anlatmıştır: *“Pandemiden dolayı olmadı işten çıkartmadılar ama hastalık gelince bizim evimize, eşim çalışamayacak duruma geldi. Bizim hayatımızı değiştirdi. Hiç düşmem dediğim durumlara düştüm.”*

Gerek pandemi süreci gerekse süreçten bağımsız olarak maddi destek noktasında dezavantajlı gruplara yönelik destekleme çalışmalarının arttırılması oldukça önemlidir. Pandemi sürecinde yaşanan ekonomik sorunlara yönelik tedbirler geliştirilmeye çalışılmıştır. Ticaret Bakanlığı tarafından salgın süreciyle birlikte ithalat, ihracat, iç ticaret gibi alanlarda çeşitli uygulamalar ortaya koyulmuştur. Ekonomik sistemlerde yüz yüze olan hareketlilik online alanlarda devam etmiştir. Ancak yaşanan yeni gelişmeler ekonomik sistemler üzerindeki durgunluğu kaldırmaya yetmemiştir (Güngörer, 2020: 401-402). Bu noktada alınan önlemlere öncelikli risk gruplarının belirlenmesiyle başlanması oldukça önemlidir. Yaşanan sosyopatolojik durumların ilk etkilediği gruplar öncelikli önlem alanlarını oluşturmaktadır. Nitekim pandemi süresince (2020-2021 yıllarında) KOSGEB tarafından kadın girişimcilere 2.816.479,73 TL tutarında destek sağlanmıştır. Söz konusu desteklerin artması ve kırılgan grupların istihdama dahil edilmesi gerek pandemi sürecinde gerekse pandemi sonrası süreçte oldukça önemlidir (Morkoç vd., 2021: 464).

3.3. Pandemi Sürecinde Sosyal İzolasyonun Bireyler Üzerindeki Etkisi

Doğası gereği sosyal bir varlık olan insan için izolasyon sürecinin uzunluğu ve bu süreç içinde hastalık karşısında yaşanan bilinmezlik durumu çok yönlü etkiler barındırmaktadır. Bireyler salgın sürecinin etkilerini sahip oldukları aile yapısı ve ekonomik duruma göre farklı şekillerde hissetmişlerdir. Buradan hareketle katılımcıların ifadelerine sosyalleşme teması altında yer verilmiştir. Kodlu bölüm temelli değerlendirmede katılımcıların ifade frekanslarının dağılımı incelendiğinde psikolojik durum alt kodunun 42 yerde ifade edildiği, korkular alt kodunun 23 yerde ifade edildiği, ilaç kullanımı alt kodunun 15 yerde ifade edildiği ve manevi destek alt kodunun ise 8 yerde ifade edildiği görülmektedir. Buradan hareketle bireyin sosyal yaşamının kesintiye uğramasının etkilerinin en fazla psikolojik durum üzerinde (f:42) hissedildiği görülmüştür.

Şekil 2: Pandeminin Bireyler Üzerindeki Etkileri

Bireyin sağlıklı bir sosyalleşme alanının olması aynı zamanda sağlıklı bir psikolojik yapının da yansımasıdır. Çevresiyle iletişim hâlinde olma durumu aynı zamanda sevgi, hoşgörü, beğenilme, takdir görme, mutluluk ya da mutsuzluk duygularının yaşandığının da göstergelerinden biridir. Bu noktada bireyin sosyal anlamda kısıtlanması aynı zamanda duygularının ve günlük yaşamdaki rutinlerinin baskılanması anlamına gelmektedir. Katılımcılarının pandemi sürecinde yaşadıkları izolasyon süreci ile ilgili zorlukları özellikle psikolojik durum üzerinden açıkladıkları saptanmıştır. Pandemi sürecinden psikolojik olarak etkilendiklerini ifade eden katılımcılar psikolojik destek alma konusunda istekleri olduğunu fakat ekonomik sorunlar, nereye başvuracağını bilmeme gibi sebepler ile destek alamadıklarını ifade etmişlerdir.

G.K.39: Psikolojim bozuldu. İlaç kullanmadım hiç ama destek almak istedim. Nasıl yaparım? Nasıl giderim? Bilmediğimden onu da alamadım.

G.K.19: Kim düşünecek ki benim psikolojimi? Eşim mi düşünecek? Kayınpederim mi? Kaynanam mı? Kim izin verecek ben gideceğim? Benim isteğim var da, nasıl alacağım? Bilemedim.

G.K.6: Destek almak istedim ama maddi durumum yeterli değildi.

Bireylerin salgın sürecinde sosyal olarak kendilerini izole etmeleri var olan ilişkiler ağını oldukça azaltmıştır. Bu durumda yaşanan kısıtlanma durumunun gerek psikolojik gerekse fizyolojik çeşitli etkileri olmuştur. Katılımcılardan G.K.2 pandemi sürecinde evde olmanın psikolojik etkilerini fiziksel olarak da hissettiğini ifade etmektedir. Katılımcılardan G.K.37 pandemi sürecinde uygulanan sokağa çıkma yasaklarının kendisinde korkuya sebep olduğunu belirtmiştir.

G.K.2: Kötü oldu. İnsanı kötü etkiledi. Bazen durduk yere evde kalmaktan dolayı hastalandığım oldu. Psikolojik olarak kötü etkilendim. Hasta değilken bile hasta hissettim. Baş ağrım çok oldu evde kaldığımda.

G.K.37: İlk yasak olduğunda bir daha sokağa çıkamayacak gibi hissettim. O kadar kötü oldum.

G.K.24: Pandemi öyle bir süreci ki, çok etkilendim ama beni etkileyen sokağa çıkmamak falan değildi. Kızımın süreci çok yordu beni. Kızım yoğun bakım hemşiresiydi. Pandemiye çok etkilendi o kadar etkilendi ki günlerce yemek yemedi. Yataktan kalkmadı. Şu an teşhisi ağır depresyon. Biz çok korktuk.

Katılımcılardan G.K.16 ve G.K.19 pandemi sürecinde sosyalleşmekten kaçınma sebeplerinin hastalığın bulaşma korkusu yüzünden olduğunu ifade etmektedir. Covid 19 pandemi sürecinde hastalığın kendisine ve aile üyelerine bulaşma riski ile yüksek kaygı yaşadığını belirten görüşmeciler sosyal çevreleri ile görüşmediklerini, ev içerisinde sürekli temizlik yaptıklarını, gerekmedikçe evden çıkmadıklarını, kendi ebeveynleri ile görüşmediklerini ve bu durumun kendilerini olumsuz etkilediklerini belirtmişlerdir (Akoğlu & Karaaslan, 2020: 102-103; Kaya & Akın Işık, 2021: 515).

G.K.16: Karantinalarda ben kendim istemedim. Komşular gelsin korkuyorum çünkü ben hastalıktan korkuyorum. Virüs gelir diye kimseyi istemiyorum.

G.K.41: Çocuklarımla zaten okula ben hiç göndermek istemedim. Evde yanımda olsunlar istedim hep o pandemide. Korktum. Evde hasta çocuğum var ona bulaşır diye çok korktum. Virüs için iki defa ona test yaptırdım ama çok korktum biri dışardan getirir virüsü diye. Göndermedim çocukları da hiç sokağa bile salmadım... Ben çok korktum bu virüs eve gelir diye öyle de oldu. Çocuğumu kaybettim bir ay önce ben çok etkilendim çok korudum kızımı ama... (ağlıyor)

Pandemi sürecinde yaşanan hasta olma korkusu ya da yakınlarını kaybetme korkusu bireylerde yeni psikolojik rahatsızlıkların oluşmasına neden olduğu gibi var olan hastalıkları da tetiklemiştir. Nitekim Karataş'ın (2020: 14) yaptığı "COVID 19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme" başlıklı çalışmaya katılanların %49,2'si pandemi sonrasında gıda ve temizlik malzemesi depolama eğiliminin arttığını belirtmiştir. Aynı zamanda çalışma kapsamında maske, dezenfektan gibi koruyucu ürünlerin artışında %85-90 oranında bir artışın olduğu ortaya koyulmuştur. Bu noktada pandemi sürecinin bireylerin eğilimlerini ve tutumlarını etkilediği görülmektedir. Yapılan çalışma kapsamında ise görüşmeciler arasında psikolojik hastalığı bulunan 3 kişi pandemi sürecinde ilaç kullanımlarının ve kullandıkları ilacın dozunun arttığını ifade etmişlerdir. İlaç kullanımında artışın olduğunu belirten görüşmecilerin yanı sıra pandemi sürecinde bir uzmandan destek aldığını fakat doktor tarafından verilen ilaçları kullanmak istemediğini ifade eden görüşmecilerde mevcuttur.

G.E.3: Doktora gidip geldim. Hastalığım (bipolar bozukluk) ciddi olduğu için psikolojik olarak tedavim devam etti. Yatış vermeyi düşünüyorum şu an doktorum. Pandemiden dolayı çok psikolojim bozuldu. İlaçlarımın dozu arttı. Hâlâ daha kullanıyorum ilaçlarımı doktora da gidiyorum.

G.E.1: (şizofreni) Destek aldım ilaç kullanıyorum. Önceden bir tane alıyordum, şimdi iki tane psikoloji hapi alıyorum.

G.K.16: Oğlumun kendi ilaçları bitti. Bir keresinde yasak var diye doktoruna da gitmedi. Babasının ilaçlarından içirmek zorunda kaldım. O kadar öfkeleniyor evde kalınca.

G.K.29: Destek aldım tabi ama o ilaçları (antidepresan) kullanmak istemiyorum. İyi demiyorlar o ilaçlara.

G.K.30: İlaç içip çocuklara faydalı olamazsam diye korkuyorum hani diyorlar ya uyutuyor falan öyle söylüyorlar o yüzden içmiyorum.

G.E.2: Doktor bana ilaç (antidepresan) verdi ama ben içmiyorum o ilaçları onlar bağımlılık yapıyor diyorlar.

Sosyal olarak belirli dönemlerde izole yaşayan bireylerin sosyal yaşamda rahatlatıcı sohbet ortamlarından ve çeşitli alışkanlık eğilimlerinden mahrum kalması farklı çözüm yolu arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Yaşanan korku, endişe, çaresizlik ve kısıtlanma gibi

durumların ilaç kullanımını arttırdığı gibi aynı zamanda bilinçsiz ilaç tüketimini de tetiklediği görülmüştür. Pandemi sürecinde psikolojik olarak etkilendiğini ifade eden G.K.18, G.K.16, G.K.22 ve G.K.35 doktor teşhisi olmadan anti-depresan kullanımları olduğunu ifade etmektedir.

G.K.18: Bir amcamın kızı var. Sakinleştirici bir hapmiş onu söyledi bana aldım. Onu içince rahatlıyorum ama doktor falan değil. Kendi kendime aldım.

G.K.16: Ben kendi kendimi idare ettim. O ilaçlardan (antidepresan) da kullandım. Oğlumunkinden eşiminkinden kullanırım. Çok kötü hissettiğimde kullanıyorum.

G.K.22: Psikoloji (antidepresan) hapı kullandım. 1 ay oldu bırakalı pandemide başladım kullanmaya da.

G.K.35: Psikiyatri hapına (antidepresan) çok karşıydım. Pandemiye kullanmaya başladım.

Pandemi sürecinde yaşanan belirsizlik ve can kayıpları bireyleri manevi yönden de etkilemiştir. Sıkıntılı süreçlerle baş etme çabası, zorluklar, çaresizlik duygusu bireylerde manevi yönelimi arttırmıştır. Dinin ölüm korkusuyla mücadele etmede bireyi rahatlatıcı, destekleyici bir takım fonksiyonları bulunmaktadır. Bununla birlikte izolasyon sürecinde bireylerin evlerinde kalmaları yapılacak ibadetler için uygun koşulları da beraberinde getirmiştir. Bu noktada maneviyata yönelim hem psikolojik hem de fizyolojik olarak bir rahatlama alanı oluşturmaktadır (Apalı, 2021: 167).

G.K.12: Çok şükür, Allah'tan gelene razıyım dedim. Derdim de olsa dua ettim Kur'an okudum.

G.K.3: Psikolojim bozuldu. Namaza sığındım aslında inanç olmasa zaten hiçbir şekilde hiçbir şeye tahammül edemem. Pandemiye bazen çok bunaldığımda Kur'an okudum. İbadet ettim.

G.K.24: Beni de çok etkiledi, ben de desteğe ihtiyaç duydum çok fazla. Kendi kendimi hep Kur'an okuyarak, dua ederek, namaz kılarak terapi etmeye çalıştım.

G.K.38: Ben Allah'tan destek istedim hep. Rabbim bana yardım et dedim. Ara sıra ağladım, secdede ağladım.

G.K.42: Çok ağladım, çok üzüldüm ama Allah'a sığındım. Hep dua ettim. Yapacak bir şeyim yoktu.

Genel bir değerlendirme yapıldığında çalışma kapsamında pandemi döneminde yaşanan ekonomik sıkıntıların daha da belirgin bir hâle geldiği ve bu durumun bireylerin temel ihtiyaçların karşılanması başta olmak üzere pek çok erişim sıkıntısını beraberinde getirdiği saptanmıştır. Aynı şekilde hastalığın seyri üzerinde önemli etkilere sahip olan izolasyon süreçlerinin hem ekonomik hem de psikolojik etkiler yarattığı görülmüştür. Psiko-sosyal destek noktasında ise görüşmecilerin tutumları değişiklik göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

İnsanlık tarihi incelendiğinde pek çok salgın hastalığın var olduğu görülmektedir. Bu salgınlar sadece ülkeleri değil bireyleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Genel anlamda yaşanan ekonomik sorunlar ve bunların beraberinde bireylerin kaynaklara erişiminin zorlaşması ve gelir durumunda yaşanan zorunlu değişimler oldukça önemli sosyal sorunlara neden olmaktadır. Özellikle ekonomik olarak kısıtlılıklar yaşayan bireylerin salgının seyrine göre aynı zamanda sosyal olarak zorunlu izolasyon süreçlerine maruz kalması farklı psikolojik

yansımaları da beraberinde getirmektedir. Tüm bu durumlar ve etki alanlarının incelenmesi salgın süreci ve sonrasında devam edecek olan yansımaları anlamak ve gerekli önemleri almak adına oldukça önemlidir.

Covid 19 pandemisinde bireylerin sahip olduğu ekonomik durumun ve yaşanan sosyal izolasyon sürecinin bireyler üzerindeki etkisinin incelendiği söz konusu çalışmaya katılanların 44'ü (%91,7) kadın, 4'ü (%8,3) erkektir. Katılımcılardan 22 kişinin (%45,83) ağırlıklı eğitim durumun ilkökul olduğu ve 30 kişinin (%62,5) ev hanımı olduğu saptanmıştır. Ağırlıklı yaş ortalaması ise 25-34 yaş aralığı olup bu aralıkta 17 kişinin (%35,42) bulunduğu, medeni durum ele alındığında ise 29 kişinin (%60,42) evli olduğu görülmüştür. Katılımcıların tamamı sosyal yardım almaktadır. Katılımcılardan 33 kişi (%68,75) hem kamu kurumlarından hem de çeşitli sivil toplum kuruluşu ve yardım derneklerinden, 15 kişi ise (%31,25) kamu kurumları haricinde sadece sivil toplum kuruluşu ve yardım derneklerinden yardım almaktadır.

Pandemide yaşanan ekonomik sorunların bireyler üzerindeki etkisi incelendiğinde yansımalarının çeşitli alt kodlarda karşımıza çıktığı görülmektedir. MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı kapsamında oluşturulan alt kodlarda sıklıkla temel ihtiyaçlara (f:56), iş kaybına (f:48) ve barınma (f:35) sorunlarına vurgu yapıldığı saptanmıştır. Bu noktada karşımıza en çok üzerinde durulan konu olarak temel ihtiyaçlara erişim noktasında karşılaşılan zorluklar çıkmaktadır. Nitekim Bozkurt'un (2020: 121) "Pandemi Döneminde Çalışma: Ekonomik Kaygılar, Dijitalleşme ve Verimlilik" adlı çalışmasında 5338 kişiye ulaşılmış ve alt gelir gruplarının büyük bir çoğunluğunun (%68) pandemi döneminde temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında yüksek kaygı taşıdıkları ortaya koyulmuştur. Gelir seviyesi yükseldikçe temel ihtiyaçları karşılama yönündeki kaygı düzeyi anlamlı bir şekilde azalmaktadır. Bunun yanı sıra temel ihtiyaçları karşılama yönündeki kaygı en çok işsizlik sorunu yaşayan bireylerde (%50,5) görülmektedir. Bu noktada yaşanan işsizlik sorunu ile temel ihtiyaçlara erişim arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır.

Covid 19 salgın sürecinde yaşanan gerek ekonomik gerekse sosyal kısıtlamaların bireylerin psikolojik durumlarına olumsuz etkileri bulunmaktadır. Sosyalleşme kavramı basit bir sosyal iletişimin çok ötesinde bireyin ruh durumunu etkileyen ve doğası gereği insanoğlunun ihtiyaç duyduğu bir durumdur. Salgın döneminde yayılımın önlenmesi ve hayat kayıplarının önüne geçilmesi için zorunlu uygulanan ve cezai yaptırım ile pekiştirilen izolasyon süreçleri çeşitli aralıklarla ve farklı süreçlerde uygulanmıştır. Sosyalleşme konusunda yaşanan kısıtlılıkların bireye en çok psikolojik olarak (f:42) negatif etkiler yarattığı saptanmıştır.

Pandemi sürecinin bireyler arasındaki gerginlikleri ve sorunları arttırdığı görülmektedir. Barış ve Taylan'ın (2020: 27) "Küresel Salgın Sürecinde Türkiye'de Aile İçi Sorunlar" başlıklı çalışmasında Türkiye genelindeki üniversitelerde eğitim gören 1.156 öğrenciye ulaşılmış ve aile içi ilişkiler incelenmiştir. Çalışma kapsamında öğrencilerin %34,1'i evde sorumluluklar ile ilgili tartışmaların arttığını, %23,4'ü tartışma ve kavgaların arttığını, %19,5' ise ev ekonomisiyle ilgili tartışmaların arttığını belirtmiştir.

Psikolojik etkiler alt kodunun yanı sıra korkular alt kodunun 23 yerde ifade edildiği, ilaç kullanımı alt kodunun 15 yerde ifade edildiği görülmüştür. Psikolojik etkilerle bağlantılı bir şekilde salgın döneminde bireyin korkularının artması ve süreç ile mücadele etme noktasında ilaç kullanımına daha fazla başvurması ya da mevcut kullanımın artması gibi durumlar da karşımıza çıkmaktadır. Benzer bir şekilde Güngör ve Aşkın'ın (2021: 53) "Afet ve Aile İçi İlişkiler: Covid 19 Pandemisinin Aile İçi Tartışma ve Şiddet Üzerindeki Etkileri" adlı çalışmasında pandemi sürecinde aile içinde nedensiz ve sebepsiz tartışmaların arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada özellikle sokağa çıkma kısıtlamalarının bulunduğu dönemlerde bireylerin uzun süre aynı mekânı paylaşma zorunlulukları ve hastalığa yakalanma korkusunun bireylerin yaşadığı psikolojik sorunları önemli ölçüde etkilediği ortaya koyulmuştur.

Salgın sürecinde yaşanan korku, çaresizlik ve hastalık dönemlerinde maneviyat kavramına yönelik araştırmaların (Acar & Han, 2022: 108-109; Ferah, 2021: 417; Gülerce & Maraj, 2021: 12-13; Gürsu & Bayındır, 2021: 214-215; Kalgı, 2021: 125-126; Tunç, 2021: 89) yapıldığı da bilinmektedir. Yapılan çalışmada manevi destek alt kodunun 8 yerde ifade edildiği saptanmıştır. Manevi olarak ibadetlerini yerine getirip rahatladıklarını ve huzura kavuştuklarını belirten katılımcılar (G.K.12, G.K.3, G.K.24, G.K.38, G.K.42) bulunmaktadır.

Covid 19 salgın dönemi ve sonrasında bireylerin ve özellikle dezavantajlı grupların desteklenmesi önemli bir sosyal politika alanının oluşumunu gerekli kılmaktadır. Salgın döneminin negatif ekonomik etkilerinin giderilmesi için ekonomik destek çalışmalarının oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra iş kayıplarının gerek dünyada gerekse ülkemizde fazla olduğu düşünüldüğünde yeni istihdam alanlarının açılması ve bu noktada gerekli durumlarda işverenin de desteklenmesi önemli görülmektedir. Söz konusu ekonomik refahın sağlanması hem doğrudan hem de dolaylı etkilerle bireyin üzerindeki psikolojik yükün bir kısmını da kaldıracaktır. Ancak bireyin psikolojik olarak destek görmesi adına sosyal destek hizmetlerinin öncelikli alanları ve risk gruplarını belirlemeye yönelik çalışmalarının da bu noktada hız kazanması önemli bir gerekliliktir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarına, sosyologlara ve psikologlara önemli görevler düşmektedir. Süreç kapsamında ve sonrasında salgının olumsuz etkileriyle başa çıkmada etkili mekanizmaların yetkin çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu araştırma için gerekli etik kurul izni, Bursa Teknik Üniversitesi Araştırma Etik Kurulunun 14.01.2022 tarihinde gerçekleştirdiği 2022-1 numaralı toplantıda 1 numaralı karar ile alınmıştır. Yazarlar çalışmaya ortak katkı sağlamıştır ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Acar, F. & Han, B. (2022). Covid-19 salgını döneminde liseli öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişki. *Sıirt Eğitim Dergisi*, 2(2), 92-114.
- Akoğlu, G. & Karaaslan, B. T. (2020). Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Alaeddinoğlu, F. & Rol, S. (2020). Covid-19 pandemisi ve turizm üzerindeki etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 233-258.
- Altıparmak, İ. B. & As, A. (2022). Covid 19 pandemi sürecinin kişisel bakım dinamiklerine etkisi. *Paradoks Ekonomi ve Politika Dergisi*, 18(1), 63-89.
- Altıparmak, İ. B. & Demircan, B. (2021). Pandemi sürecinde lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumlarının uzaktan eğitime etkileri. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(29), 92-110.
- Apalı, Y. (2021). Pandemi döneminin zorlukları karşısında din. *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(9), 155-168.
- Balcı, Y. & Çetin, G. (2020). Covid-19 pandemi sürecinin Türkiye’de istihdama etkileri ve kamu açısından alınması gereken tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 40-58.
- Barış, İ. & Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 5, 13-32.

- Bayraktar, A. (2020). COVID 19 pandemisinin finansal etkileri: BİST imalat sektörü uygulaması. *Turkish Studies*, 15(8), 3415-3427.
- Birinci, M. & Bulut, T. (2020). Covid-19'un sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı gruplar üzerindeki etkileri: Sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 62-68.
- Bozkurt, V. (2020). Pandemi döneminde çalışma: Ekonomik kaygılar, dijitalleşme ve verimlilik. D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.), *Covid 19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri* içinde (115-136. ss.), İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
- Cavlak, H. (2020). Covid-19 pandemisinin finansal raporlama üzerindeki olası etkileri: BİST 100 Endeksi'ndeki işletmelerin ara dönem finansal raporlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(COVID-19 Special Issue), 143-168.
- Ferah, N. (2021). Müslüman yaşlılarda pandemi sürecine ilişkin ruhsal etkilenimler ve dini düşünceler. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (55), 397-420.
- Gülerce, H. & Maraj, H. A. (2021). Resilience and hopelessness in Turkish society: Exploring the role of spirituality in the COVID-19 pandemic. *Journal of Economy Culture and Society*, (63), 1-15.
- Güngör, V. & Aşkın, D. (2021). Afet ve aile içi ilişkiler: Covid-19 pandemisinin aile içi tartışma ve şiddet üzerindeki etkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 46-55.
- Güngörer, F. (2020). Covid-19'un toplumsal kurumlara etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 393-328.
- Gürsu, O. & Bayındır, S. (2021). Covid-19 hastalığını geçiren sağlık çalışanlarının başa çıkma sürecinde din ve maneviyat. *Turkish Academic Research Review*, 6(1), 181-220.
- Kalgı, M. E. (2021). Koronavirüs salgını ve dindarlıkla ilgili yapılmış ampirik çalışmaların analizleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (53), 111-132.
- Kara, E. (2020). COVID-19 pandemisi: İşgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 269-282.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-15.
- Kaya, Y. & Akın Işık, R. (2021). Covid-19 ile yaşanan sosyal izolasyonun aile ve evlilik yaşamına yansımaları: Fenomenolojik bir çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(3), 510-520.
- Kestel, T. (2020). Pandeminin yoksulluğa etkileri. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*, (2), 22-34.
- Morkoç, H., Karabulut, E., Aktaşoğlu, C., Arslan, R. (2021). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin Bartın ilindeki kadın girişimciler üzerine etkileri. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 451-466.
- Neuman, W. L. (2014). Toplumsal araştırma yöntemleri. (Çev: S. Özge), Siyasal Kitabevi.
- Tekin, A. (2021). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve ekonomik sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 330-355.
- Tunç, E. (2021). Covid-19 pandemi döneminde öğretmenlerin manevi kaynakları ve mental iyi oluşları. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, (4), 75-96.

Türk Tabipler Birliği. (2020). Covid-19 pandemisi iki aylık değerlendirme raporu. <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/covid19-rapor.pdf>

URL-1. <https://www.nbcnews.com/health/health-news/coronavirus-timelinetracking-critical-moments-covid-19-n1154341> (2023, Şubat 15)

URL-2. <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsızlığı-olanlarasokagacikma-yasagi-genelgesi> (2023, Şubat 15)

EXTENDED ABSTRACT

In the history of the world, epidemics have existed continuously since past periods. Nowadays, with the effects of globalization and the rapid development of technology, mobility has increased and the recent Covid 19 pandemic has spread rapidly. The pandemic affected the whole world in a short time and it has profoundly affected all institutions that generate the social system. The pandemic, which affected the world on a macro scale and the individuals on a micro-scale, forced the establishment of a new system that required rapid adaptation of societies and brought about the compulsory inclusion of individuals in the system. Occasional restrictions and the problems caused by the contraction of the global system in every field- such as health, education, tourism, and economy- have made life difficult for individuals. Although these situations affect every part of society, it is thought that individuals who have socio-economic difficulties are more negatively affected by the limited conditions. In this study, it was aimed to investigate how the people who received social benefits were affected by the economic situation and the isolation processes experienced during the pandemic period. Despite the end of the pandemic, considering that the effects will continue for a long time, it is thought that the studies to be carried out for individuals during the epidemic period are very important.

This study was designed as qualitative research and the sample consists of individuals residing in Yildirim, Osmangazi, and Nilüfer districts of Bursa. 48 people, who were reached by snowball sampling method, participated in the research. The study was terminated when the data began to recur. The data were obtained by in-depth interview technique and were analyzed using the MAXQDA ANALYTICS PRO 2020. The data were collected between January 2022 and April 2022 and the interviews continued for approximately 30 to 40 minutes. The principle of volunteering was taken into account and the privacy of the participants was considered important. Consequently, abbreviations were used and women participants were named such as G.K.1, G.K.2, G.K.3... etc, and the men participants were named such as G.E.1, G.E.2, G.E.3 ,... etc. The majority of the participants in the study were women (91.7%). When the age ranges were evaluated, 3 participants (6.25%) were between the ages of 18-24, 17 participants (35.42%) were between the ages of 25-34, 12 participants (25%) were between the ages of 35-44, 9 participants (18.75%) were between the ages of 45-54 and 7 participants (14.58%) were over 55. The socio-demographic data of the participants were evaluated and it was seen that 29 participants (60.42%) were married, 22 participants (45.83%) were graduated from primary school and 30 participants (62.5%) were housewives. All of the participants are recipients of social benefits from public or private institutions or NGOs.

Within the scope of the study, the effect of the economic situation during the pandemic and the social isolation during the pandemic on individuals were evaluated. It has been determined that individuals evaluate the limited economic situation they have during the pandemic, through basic parameters such as access to basic needs (f: 56), job loss (f: 48), and shelter (f: 35). It has been found that the most emphasized situation in the created sub-codes was access to basic needs. Therefore, it has been concluded that the problem of economic deprivation experienced by individuals during the pandemic period has increased. It has been examined how economic restrictions, fear, and increased stress during the pandemic affect individuals psychologically. The social isolation processes experienced by individuals were expressed in sub-codes as "psychological status" 42 times, as "fears" 23 times, as "drug use" 15 times, and as "moral support" 8 times. The increase has been depicted in levels of fear and anxiety of individuals who are both economically and socially restricted (G.K.43, G.K.10, G.K.19, G.K.14, G.K.18, G.K.44, G.K.18, G.K.16, G.K.22, G.K.35) and in addition, some of them used drugs to relieve fear and stress (G.E.1, G.E.3, G.K.16). Some of the participants said that they used drugs unconsciously, and some of them stated that they did not use drugs despite the doctor's recommendation. As a result, it is necessary that social service mechanisms; should produce more effective work and accelerate employment policies for individuals who are disadvantaged in various aspects due to the pandemic.